

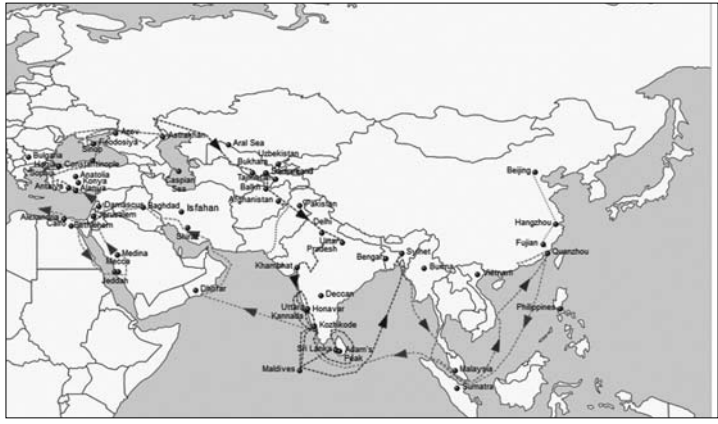

BAĞIMSIZ GÜNLÜK GAZETE

KASTAMONU

www.kastamonugazetesi.com.tr

Ibn Batuta'nın Kastamonusu

Şehir ve kalesi vardır. Askeri 25 bin atlıdır. Kastamonu'da iyi cins atlar yetişir ve bunların seceresi bulunur. Güzel atmaca ve doğanlar vardır. Kastamonu beyleri ile Mısır hükümdarlarının arasında dostluk bulunur. Paralan yarım dirhemlik gümüştür."

Ibn Batuta ve El-Ömeri'nin anlattıkları bize Kastamonu'nun 7 asır öncesine dair canlı bir tabloyu sunuyor. Bunları bilmek tarihimizi görmek insanı heyecanlandırıyor. Ancak bunun yanında başka bir şey daha aklımıza geliyor.

Ibn Batuta gerçekten de Avrupa'da ve dünyada çok tanınan bir gezgin. Özellikle kültür turizmi peşinde koşan turistler, İbn Batuta'nın gezdiği şehirlerde onun anlattığı yüzüyle ilişkin izler aramakta.

Ve açıkçası Kastamonu beylikler dönemine ilişkin birçok bakıyeyi hâlâ bünyesinde barındırıyor. Belki de bu zenginliği, 7 asır ve elbette daha önce den günümüze kalan tarihsel miraslarımızı dünyaya sergileyebilmek adına yapacağımız yayınlarda ve özellikle de yabancı dilde yapılacak yayınlarda Batuta'nın ismi ve izlenimleriyle de aktarsak, tanıtım faaliyetlerinde ilgi çekici bir adımda atmış olabiliriz diye düşünüyorum.

Ünlü seyyah Batuta, 40 gün kaldığı Kastamonu'da, şehrin genel durumunu anlatarak başlar: "Bu şehir Anadolu'nun en büyük, en güzel beldelerinden biri. Yaşamak için pek çok kolaylıklar olan, eşya fiyatları ucuz olan bir yer. "Bugüne kadar dolaştığım bunca ülke içinde bu şehir kadar ucuzuna rastlamadım..."

Ibn Batuta gerçekten de Avrupa'da ve dünyada çok tanınan bir gezgin. Özellikle kültür turizmi peşinde koşan turistler, İbn Batuta'nın gezdiği şehirlerde onun anlattığı yüzüyle ilişkin izler aramakta.

Ve açıkçası Kastamonu beylikler dönemine ilişkin birçok bakıyeyi hâlâ bünyesinde barındırıyor. Belki de bu zenginliği, 7 asır ve elbette daha önceden günümüze kalan tarihsel miraslarımızı dünyaya sergileyebilmek adına yapacağımız yayınlarda ve özellikle de yabancı dilde yapılacak yayınlarda Batuta'nın ismi ve izlenimleriyle de aktarsak, tanıtım faaliyetlerinde ilgi çekici bir adım da atmış olabiliriz diye düşünüyorum.

Yeryüzünün gelmiş geçmiş en büyük seyyahı kim diye sorsalar bunun bir tek cevabı vardır. O da 1300'lü yıllarda yaşamış olan Mağripli yani günümüz Fas sınırlarından olan Müslüman İbn Batuta'dır.

Batuta seyyahların en büyüğü ve en ünlüsüdür çünkü onun çağında bilinen dünyanın üçte ikisini dolaşmış yani tam 120 bin kilometre kat etmiştir. Ve bu gezilerinde Arabistan, Afrika, Hindistan, Çin, Orta Asya, Balkanlar ve elbette Anadolu'nun bir kısmıyla birlikte Kastamonu'da bulunmaktadır.

1304'de doğan Batuta, 1369 yılında vefat eder. Kendisi ilk seyahatini 1325 yılında 20 yaşında hacı olmak için gittiği Mekke yolculuğu ile başlar. Kendisi bu yolculuklarını not etmiş aynı zamanda aklında kalanları aktardığı İbn Cüzey isimli bir kişi tarafından derlenerek el yazmaları haline getirilmiştir. 1355 yılında seyahatnamesi ortaya çıkan Batuta'nın bu orijinal el yazmaları ise günümüzde Paris'te Bibliotheque Nationale'dedir.

1850'li yıllarda Batuta'nın bu çok ünlü eseri batı dillerine çevrilmeye başlar. Aynı zamanda 1900'lerle birlikte Osmanlı'da da tanınmaya. Günümüzde ülkemizde uzmanları dışında yeni yeni tanınıyor olsa da bilhassa Avrupa'nın çok yakındığı, tanıdığı ve hala yoğun ilgi gösterdiği bu seyyah bize 14. yüzyılın dünyasını anlatmıştır.

Şöyle bir şey düşünün. 1330'lü yılları Anadolu'sunu aynı zamanda da Kastamonu'yu kelimelerle adeta bir resim gibi çizen İbn Batuta'nın saltanatı, sarayı, gelenek ve görenekleri, devletin ve dini törenlerini, ritüellerini 682 yıl önceden çok canlı bir şekilde aktaran birisi...

Tarih kitaplarının aksine, yaşayan sultanlar, şehzadeler, din adamları, ahiler, dağ başlarındaki dergâhlar, baştan sona Türkçe konuşan, şirler yazan, edebiyat yapan insanlar...

Batuta 1332 yılında Anadolu'ya Lazkiye'den bindiği bir Cenova gemisi ile Alanya'dan girer. Bilad-ı Rum dediği bu topraklar için eskiden Roma ve Yunanlılar otururken şimdi Müslüman Türkmenlerin yurdudur terimini kullanır.

Ve Batuta Anadolu genel anlamda şu şekilde tasvir eder:

"Bilad-ı Rum denilen bu ülke dünyanın en güzel memleketidir. Allah, güzellikleri öteki ülkelere aynı ayrı dağıtırken, burada hepsini bir araya getirmiştir. Burada dünyanın en güzel insanları, en temiz kıyafetli halkı yaşar ve en nefis yemekler pisirilir. Allah'ın yarattıkları içinde en şefkatli olanlar bunlardır ki, bundan ötürü "Bolluk, bereket Şam'da şefkat ise Anadolu'dadır."

Alanya, Antalya, Denizli, İzmir, Manisa, Balıkesir, Bursa, Iznik, Gerede ve Safranbolu üzerinden Kastamonu'ya ulaşan seyyah buradan Sinop yoluyla da Kuzey Karadeniz kıyılarına geçer.

Kastamonu'ya gelmeden önce Bursa hükümdarı dediği Osmanlı Beyliği'nden Orhan Gazi'yi ziyaret eder. Orhan Gazi ve Osmanlılar için şunları söyler:

"Bursa'nın hâkimi Osmanlı oğlu İhtiyar'ın Sultan Orhan Beğ'dir. Bu hükümdar Türk padişahlarının en ulusu olduğu kadar, toprak, asker ve vartık bakımından da onları en üstünü bulmaktadır. Hâkimi olduğu yüz kadar kale vardır ki, çoğu zamanını bunları dolaşmakla geçirir ve her kalede bir müddet kalarak durumlarını anlar, noksanlarını tamamlamakla meşgul olur. Hiçbir şehirde, hiçbir suretle bir aydan fazla oturmaz, aralıksız olarak kâfirlerle savaşı sürdürür, onların kalelerini bir bir kuşatarak fetheder."

Kastamonu'yu anlatırken Osmanlılardan bahsetmemin nedeni ise şu. Batuta Kastamonu'ya 1332 yılının kış ayında gelir ve geldiği zaman Kastamonu Candaroğlu Beyliği elinde, başta I. Süleyman

Bey (1309-1340) bulunmaktadır. İleride de görüleceği gibi, Kastamonu'ya da methiyeler düzen ve Anadolu'nun en büyük ve en ucuz kentlerinden biri olarak göstereceği Kastamonu o dönemde bir nevi Rum illerine gazadan çok, artık savaş politikalarından kısmen uzaklaşmış, her şeyi ile siyasi bir devlet olmuş durumdadır. Ki aynı zamanda Osmanlı Beyliği ile de bir noktada mücadele içerisindeydi.

40 gün kaldığı Kastamonu'da, şehrin genel durumunu anlatarak başlar: "Bu şehir Anadolu'nun en büyük, en güzel beldelerinden biri. Yaşamak için pek çok kolaylıklar olan, eşya fiyatları ucuz olan bir yer." İkişer dirheme besili koyun, ekmek, bal helvası, birer dirheme alınan ceviz ve kestane, kışın en şiddetinde alınan bir yük odun, o günlerde 12 kişiden oluşan Batuta'nın kafesine yetmekle kalmıyor artıyor bile. Ve bunlar üzerine ekliyor Batuta, "Bugüne kadar dolaştığım bunca ülke içinde bu şehir kadar ucuzuna rastlamadım..."

Daha sonra Süleyman Padişahın huzuruna çıkar. 70 yaşını aşmış, güzel gözlü, uzun sakallı hebet sahibi bu padişah zamanını bilgilerle geçirir der, Batuta. Ve anlatmaya devam eder; sanki bin yıllık devlet geleneğini sürdürürcesine Candaroğulları sarayındaki günlük ve haftalık olarak gerçekleştirilen devlet divanının teşekkülünü...

Her sabah asıl divan kurulur, veliâht şehzade huzura gelir, arkasından devlet erkânı girer ve günlük meseleler konuşulur. Ayrıca halk için de bir divan vardır ki, ikindi Namazı sonrasında kapılar açılır, sofralar kurulur ve kim gelirse kendisi içeri davet edilir ve ikramlarda bulunulur.

Cuma günleri ise Padişah'ın saraya biraz uzakta ki ahsap, üç katlı Ulu Cami'ye giderek burada Cuma Namazını kılar. (Burada bazı kafa karışıklıkları da gidermek gerekiyor. Bazı yayınlarda burada bahse konu Ulu Cami'nin, üç mahfilli olması nedeniyle Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii olduğu dile getirilmektedir. Ancak Batuta'nın ziyareti 1332 yılında olurken, Mahmud Bey 1366 yılında yaptırılır. Ki İbn Batuta bu tarihlere vefat edeceği Tanca kentindedir ki zaten kitabının yazımı da 1355 yılında tamamlanmıştır. Maalesef kendisinin bahsettiği Ulu Camii günümüze ulaşamamıştır.)

Bu camiye yerleşme düzeni ve ayrışık düzeni de mükemmel bir ritüele sahiptir. Buna göre padişah, devlet erkânı, kadı, fakihler ve askerler birinci kata; padişahın kardeşi, muteber kişi ve diğer memurlar ikinci kata; üçüncü kata ise şehzadeler sırası ile yerleşmekte, aynı düzende süren tilavetler, sureler, Türkçe şirlerle ayrılınmakta ve bu tören sarayda ikindi namazı ile son bulmaktadır.

Din büyüklerinden ve dergâhlardan bolca bahseder İbn Batuta. Kulagi çok az işittiğinden Utruş yani Sağır Şeyh olarak tanınan ama el işaretleri ile anlaşılacak şeytan, Eskişehirli alim Taceddin, Finikeli bilgin Sadreddin Süleyman, 163 yaşındaki Şeyh Dada Emir, Kastamonu'nun biraz uzağında Anadolu'da gördüğü en güzel en büyük zaviye olan ve Fahreddin Bey tarafından yaptırılan zaviye ve bir dağ başındaki Kastamonulu Ahi Nizamuddin Tekkesine kadar oldukça ilginç bilgiler sunar Batuta.

Buradan sonrasında ise Sinop'a gelir ve Süleyman Padişahın oğlu İbrahim Bey'in yönettiği bu şehir üzerine de çok önemli bilgiler sunar.

Şimdi Batuta'nın anlattığı çağa biraz da tarihsel olarak bakalım. Kendisinin ziyaret ettiği I. Süleyman Bey, Candaroğlu Beyliği'nin ikinci padişahıdır. Kendisi önceki Eflani'de bulunurken, 1309 yılındaki bir baskınla Çobanoğlu Beyliğini yok etmiş ve beylik merkezini Kastamonu'ya taşımıştır. Yani Batuta Kastamonu'ya geldiğinde burası Candaroğlu Beyliği'nin başkentliğinin henüz 23'ncü yılındadır.

Süleyman Padişah 1322 yılında Sinop'u da fethetmesiyle kuzey Karadeniz kıyıları, Cenevizliler ile ticarete girişmiş. İç Anadolu'daki beyliklerin yanı sıra ve Kuzey Batıda da hem Osmanlı hem de Bizanslılarla çeşitli ilişkiler içindedir. Zaman zaman, çağdaşı Osmanlı Beyi Orhan Beyle sirtüşmeleri olsa da bir yandan da Bizans Kaleleri de muhasara edilmektedir.

Öte yandan Batuta'nın da gösterdiği gibi beyliğin ömrü henüz çok genç olsa da gelişkin bir siyasi mekanizma, devlet teşkilatı ve şehirciliği ön plana çıktığı görülmektedir. Batuta'nın çağdaşlarından El-Ömeri'nin de Kastamonu üzerine aktarımlarında kent hayatının yerleşmişliği, sosyo-ekonomik gelişmişlik ve devlet düzeni görülebilir. "Süleyman Paşa'nın yurdu olan Kastamonu, Sinop yolu ile Azak topraklarına en kısa yoldur. Buradan Kıpçak, Hazar, Rus ve Bulgar topraklarına en kısa yolla bağlanır. Kastamonu'nun kırk

Murat KARASALIHOĞLU

